

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ (ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ)

Γ' ΤΑΞΗ ΗΜΕΡΗΣΙΟΥ ΚΑΙ ΕΣΠΕΡΙΝΟΥ ΓΕΛ

Κείμενο 1

Τεχνητή Νοημοσύνη, ξανά

Το απόσπασμα προέρχεται από συνέντευξη (11 Ιουνίου 2021) του Κ. Β. Κατσουνάρη με τον Γιώργο Γιαννακόπουλο με αφορμή το βιβλίο του «Τεχνητή νοημοσύνη: Μια διακριτική απομυθοποίηση» (εκδ. ΡΟΠΗ)

Στην ταινία του Κιούμπρικ «S.O.S, Πεντάγωνο καλεί Μόσχα» βλέπουμε να έρχεται η ολική καταστροφή γιατί έχει αφεθεί στις μηχανές ένα περιθώριο πρωτοβουλίας σε περίπτωση κρίσης. Πρόκειται βέβαια για κωμωδία, αλλά πόσο πιθανό είναι σήμερα ένα τέτοιο σενάριο;

Θα δείτε πόσο συχνά η τέχνη έρχεται να γεννήσει ή τροφοδοτήσει ιδέες, φόβους, όνειρα, αλλά και να μας προετοιμάσει το έδαφος για δράση. Κατ' αρχάς, κατανοείτε ότι η ταινία αυτή –και μια πληθώρα άλλων έργων– επί της ουσίας είναι ο στοχασμός της ανθρωπότητας. Μας υποδεικνύει τι *δε* θέλουμε να γίνει. Βάζει άλλον έναν σπόρο σκέψης στο χωράφι μας. Οπότε, ο καλλιτέχνης, ο δημιουργός, μειώνει την πιθανότητα δυστοπικών σεναρίων μόνο και μόνο με το έργο του.

[...] Επίσης, τα ηθικά και πολιτικά ζητήματα που εγείρονται στη λήψη απόφασης με αντίκτυπο μεγάλης κλίμακας από μια μηχανή είναι πολύ σημαντικά. Τέτοια θέματα και η δυσκολία αντιμετώπισής τους μειώνουν δραματικά την πιθανότητα *εγκατάστασης* ενός τέτοιου συστήματος, ακόμη και αν το φτιάχναμε επαρκώς καλό και αξιόπιστο. Βλέπετε ότι δεν είναι το πιο σημαντικό σημείο στον κύκλο ζωής ενός συστήματος τεχνητής νοημοσύνης μόνο ο σχεδιασμός του. Έχουμε πραγματικά πολλά σημεία ελέγχου, στα οποία μπορούμε να επιλέξουμε απλά να καταλήξει στα σκουπίδια, γιατί το σύστημα και η λειτουργία του δεν καλύπτουν τα ηθικά ή και κοινωνικοπολιτικά μας (μη τεχνικά) κριτήρια. Για όλα τα παραπάνω, θεωρώ ότι ένα τέτοιο σενάριο είναι ιδιαίτερα απίθανο.

-Όλη μέρα ερχόμαστε σε επαφή με την Τ.Ν. μέσα από τα διάφορα robots που «συνομιλούν» μαζί μας ή που μας «ελέγχουν». Ένας κωμικός αστειεύτηκε λέγοντας ότι όλη μέρα είμαστε υποχρεωμένοι «να λέμε σε ένα robot ότι δεν είμαστε robots». Δεν έχετε αισθανθεί ποτέ παγιδευμένος μέσα σε ένα σύστημα «έτοιμων» αποκρίσεων όταν προσπαθείτε να κάνετε κάτι στο διαδίκτυο, με μια τράπεζα, με μια τηλεφωνική εταιρεία;

Φαίνεται ότι δύο ενδιαφέροντα θέματα ανακύπτουν από την έξυπνη ερώτησή σας, παρουσία αλλά και απουσία ρομπότ. Πώς μπορούμε να εμφανίσουμε νέες αποκρίσεις που να έχουν νόημα και να μας αντιπροσωπεύουν; Επίσης, πρέπει να ανεχθούμε την αντικατάσταση του ανθρώπου-προσώπου (με όλον τον πλούτο της λέξης πρόσωπο) σε σημαντικές διαδικασίες, σε σημαντικές συναντήσεις με τον άλλον; [...]

Κείμενο 2

Άνθρωποι και ρομπότ: Οι προκλήσεις της τεχνητής νοημοσύνης

Το παρακάτω κείμενο είναι η παρουσίαση του ομότιτλου βιβλίου του Πέτρου Παπακωνσταντίνου, εκδόσεις Λιβάνη, Αθήνα, 2020.

Το όριο ανάμεσα στην επιστημονική φαντασία και την πραγματικότητα γίνεται δυσδιάκριτο στις μέρες μας. Χάρη στην αλματώδη πρόοδο της τελευταίας δεκαετίας, η τεχνητή νοημοσύνη διεισδύει στις πιο διαφορετικές πλευρές της σύγχρονης ζωής. Αλγόριθμοι αναγνωρίζουν πρόσωπα σε βίντεο από κάμερες παρακολούθησης, υπολογιστές και φορητές συσκευές επικοινωνούν με τον άνθρωπο σε φυσική γλώσσα, νευρωνικά δίκτυα διαβάζουν αξονικές τομογραφίες, αυτοκινητοβιομηχανίες ετοιμάζουν αυτόνομα ΙΧ, χωρίς οδηγούς.

Ο Πέτρος Παπακωνσταντίνου σκιαγραφεί την ιστορική εξέλιξη των αυτόνομων μηχανών και αποτιμά επιτεύγματα και αποτυχίες, προσπαθώντας να ανιχνεύσει τις μεγάλες ανατροπές που φέρνει η τέταρτη βιομηχανική επανάσταση στην εργασία, στον πολιτισμό και στη γεωπολιτική. Μέσα από έναν πλούτο παραδειγμάτων και αναφορών, αναδεικνύει την τεχνητή νοημοσύνη ως πεδίο πολλαπλών συγκρούσεων ανάμεσα σε κοινωνικές τάξεις, οικονομικούς ομίλους και ισχυρά κράτη, γύρω από το κεντρικό επίδικο: ποιοι, πώς, για ποιο σκοπό, προς όφελος ποιων θα καταφέρουν τελικά να ελέγξουν αυτή την καινούρια δύναμη δημιουργίας αλλά και καταστροφής, τον «ηλεκτρισμό του 21ου αιώνα»;

Κείμενο 3

Τεχνητοί φίλοι ως σύντροφοι παιδιών

Το απόσπασμα προέρχεται από το βιβλίο του Καζούο Ισιγκούρο, Η Κλάρα και ο ήλιος, μυθιστόρημα μτφρ. Αργυρώ Μαντόγλου, 12^η χιλιάδα, Ψυχογιός, 2021, σελ. 11-15 και 17.

Όταν η Ρόζα κι εγώ ήμασταν καινούργιες, μας είχαν τοποθετήσει στο μέσον του καταστήματος [...]. Μόλις τακτοποιηθήκαμε εκεί για τα καλά, η Μάνατζερ μας επέτρεπε να πηγαίνουμε μέχρι το μπροστινό μέρος, πίσω ακριβώς από τη βιτρίνα [...]. Κι αν τύχαινε να βρεθούμε εκεί την κατάλληλη στιγμή, βλέπαμε τη διαδρομή του Ήλιου, τον βλέπαμε να περνάει ανάμεσα από τις κορυφές των κτιρίων [...]. Την πρώτη φορά που στάθηκα τυχερή και είδα τη διαδρομή του, είχα γυρίσει ολόκληρο το πρόσωπό μου προς το μέρος του, για να λάβω όσο το δυνατόν περισσότερη τροφοδότηση, κι αν η Ρόζα ήταν μαζί μου, θα της έλεγα να κάνει το ίδιο. Έπειτα από ένα ή δύο λεπτά έπρεπε να επιστρέψουμε στη θέση μας και καθώς ήμασταν καινούργιες, ανησυχούσαμε μήπως εξασθενούσαμε, επειδή από το μέσον του καταστήματος δεν μπορούσαμε να βλέπουμε συχνά τον Ήλιο. Αλλά ο Ρεξ, το Αγόρι ΤΦ¹, που τότε ήταν κοντά μας, μας είπε πως δεν υπήρχε λόγος ανησυχίας, πως ο Ήλιος είχε τρόπους να μας φτάσει όπου κι αν βρισκόμασταν. [...]

[...] Την τρίτη μέρα του Ρεξ στην μπροστινή εσοχή, ένα κορίτσι μπήκε στο κατάστημα με τη μητέρα του. [...] Η Μάνατζερ του καταστήματος είχε πλησιάσει αθόρυβα από πίσω τους. Κάποια στιγμή η μητέρα γύρισε προς το μέρος της και ρώτησε: «Ποιο μοντέλο είναι αυτός;». «Είναι το Β2» απάντησε η Μάνατζερ. «Τρίτη σειρά. Ο Ρεξ είναι η ιδανική συντροφιά για το κατάλληλο παιδί. Συγκεκριμένα, νιώθω πως θα ενθαρρύνει την ευσυνείδητη και επιμελή προδιάθεση ενός νεαρού ατόμου». [...] Τότε η μητέρα είπε: «Β2, Τρίτη σειρά. Είναι αυτά που έχουν προβλήματα με την απορρόφηση της ηλιακής θερμότητας, σωστά;». Το είπε έτσι απλά μπροστά στον Ρεξ με το χαμόγελο καρφωμένο στο πρόσωπό της. Ο Ρεξ συνέχισε να χαμογελάει, αλλά το παιδί φάνηκε να απορεί και κοίταζε τότε τον Ρεξ και τότε τη μητέρα του. «Όντως» είπε η Μάνατζερ. «Η Τρίτη σειρά είχε κάποια μικροπροβλήματα στην αρχή. Αλλά αυτές οι αναφορές ήταν σε μεγάλο βαθμό υπερβολικές. Σε περιβάλλοντα με κανονικά επίπεδα φωτός, δεν υπάρχει κανένα πρόβλημα».

[...]Εμείς όλοι γνωρίζαμε πως ήταν πολύ πιο πιθανόν να μας διαλέξουν ενόσω ήμασταν στη βιτρίνα. Αλλά το σπουδαιότερο, αυτό που όλοι μας κατανοούσαμε σιωπηλά, ήταν ο Ήλιος και η τροφοδοσία μας. Η Ρόζα κάποτε μου το έθιξε ψιθυριστά, λίγο προτού φτάσει και η δική μας σειρά. «Κλάρα, νομίζεις πως άπαξ και βρεθούμε στη βιτρίνα, θα λάβουμε τόση καλοσύνη² που δεν θα μας λείψει ποτέ ξανά;» Τότε ήμουν ακόμη αρκετά

¹ ΤΦ: Τεχνητός Φίλος.

² Λέγοντας καλοσύνη εννοούσε τη ζέστη του ήλιου και πιθανόν τη θαλπωρή να επιλεγούν ως συντροφιά ενός παιδιού.

καινούργια και δεν ήξερα πώς να απαντήσω, παρότι η ίδια ερώτηση στριφογύριζε και στο δικό μου μυαλό.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 35)

Ερώτημα 1^ο (μονάδες 15)

α. Ποιες πληροφορίες παρέχει το Κείμενο 2 για το θέμα του βιβλίου και την πρόθεση του συντάκτη του; Να τις παραθέσεις σε 50-60 λέξεις (μονάδες 10)

β. Να εξηγήσεις με συντομία το περιεχόμενο της φράσης «ηλεκτρισμό του 21ου αιώνα» με την οποία ολοκληρώνεται το Κείμενο 2 (μονάδες 5)

Μονάδες 15

B2. Ο συντάκτης του Κειμένου 1 χρησιμοποιεί β' πληθυντικό ρηματικό πρόσωπο, το οποίο εναλλάσσει με το α' πληθυντικό. Ποιο είναι, κατά τη γνώμη σου, το επικοινωνιακό αποτέλεσμα των παραπάνω γλωσσικών επιλογών;

Μονάδες 10

B3. Στην πρώτη παράγραφο του Κειμένου 2 ο συγγραφέας παραθέτει μια θέση. Ποια είναι αυτή (μονάδες 2) και σε ποιον βαθμό, κατά τη γνώμη σου, την αποδεικνύει με πειστικό τρόπο (μονάδες 8);

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ Γ (μονάδες 15)

Ποια φαίνεται, σύμφωνα με την αφήγηση του Κειμένου 3, να είναι η ιδιότητα του προσώπου που πρωταγωνιστεί ως δρων πρόσωπο στην ιστορία; Μέσα από ποιες κειμενικές ενδείξεις (η αναφορά σε τρεις αρκεί) μπορεί να γίνει φανερή αυτή η ιδιότητα; Ποιες σκέψεις για την παρουσία των ρομπότ στη ζωή μας σου δημιούργησε η ανάγνωση του κειμένου; (150-200 λέξεις)

Μονάδες 15

